

גליון

מעוללפת
ספירים

במשנתו של הבעש"ט הקדוש

פרשת
בשלח
גליון צ"ח

מאמר ה"שירה"

לא ברא הקב"ה את עולמו

אלא בשביל שירה וזמרה שישראל מזמרים

בריותיך אנחנו.
 והנה שלושה דרכים יש אצל האדם לבטא את ההכרה שלו במציאות השי"ת ובמלכותו, והם: הראשונה באמצעות עיסוק בחכמת התורה בהתבוננות ובמחשבה [שכל: חב"ד], השנייה על ידי תפילה לפניו מתוך רגשי הלב [רגש: חג"ת], והשלישית בקיום מצוות על ידי כוחות הפעולה והמעשה¹ [פעולה: נהי"ם], והם מכוונים כנגד שלושת חלקי האדם: שכל, רגש ומעשה².
 העיקרית שמבין שלוש אלו היא התפילה המכוונת כנגד חלק המידות והרגשות, ולכן דווקא היא מוגדרת בתורה כעבודת השי"ת כדכתיב "ולעבדו בכל לבבכם"³, והיינו

תכלית בריאת העולם, כמאמר הרמב"ן הידוע⁴, היא למען יכירו הבריות בבורא יתברך, וידו וישבחו לו בכל לבבם, וימליכו אותו על עצמם, וכלשון קדשו: "וכוונת כל המצות שנאמין בא-להינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לא-להיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לא-ל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו

מבערת את חלקי הרע מהנפש שכלב. מצוות מעשיות שהן בגוף מבערות את חלקי הרע שבגוף.

^א סוף פר' ברא.

^ב וראה מש"כ בספה"ק מאור ושמש (פר' ויצא) וז"ל: "וזה הוא עיקר עבודת איש הישראלי כעבודתו בתורה ובתפילה וקיום המצוות לזכר גם החומרות ולידע שבכל דבר גשמי נמצא דבר רוחני המחיה אותו וצריך להעלות הכל לשרשו אור קדושתו יתברך שמו המהוה והמחיה הכל, על ידי זה יוכל להשיג מציאות אלהותו המחיה את כולם, ושגם אור זה הוא רק כמו מלבוש לעולמות שלמעלה וכמו כן עד אין סוף ברוך הוא ויוכל לבוא על ידי זה לדביקות והשגה גדולה. וזה היה תכלית הבריאה שעל ידי הלבושים ישגו אור הפנימי וזה הוא תענוג גדול לו יתברך שמו שבא האדם על סוד זה שיתגלה לו פנימיות העולמות וזה לא יכול להיות רק על ידי הזדככות החיצונים.

וראה מה אדיתא בספה"ק באר מים חיים (פר' לך לך, פרק יב) וז"ל: "ועל כן קודם כל עשיית המצוות והתנסקות התורה והתפילה צריך קודם לשוב בתשובה שלימה בלב נשבר ונדכה להתחרט על העבר באמת ולקבל עליו מעתה עבודת שמו יתברך בכל עוז, ובהו רוחך את גופו ולבו מהרהורי תאוות הרעות ואחר כך נאה לו לעשות מצוות ה', ועל כן אמר לו הקב"ה עתיד אני להעמיד דביבור ומעשה, וזו תורה, תפילה, מצוות מעשיות. תורה שיהיה שובה ישראל עד ה' אלהיך. כי גם הוא לימד דעת את העם בזה שיפתח האדם בתשובה תחילה. פירוש קודם, ואחר כך יקבל עליו עול מלכות שמים בעשיית מצוות ותורה ותפילה וזה שובה ישראל עד ה' אלהיך.

¹ וראה בספה"ק יסוד העבודה (ח"ב פ"ג, יז מצוה ה) על מחלוק' הרמב"ם והרמב"ן לגבי מצוות תפילה אם היא אדוריתא או לא, וז"ל: "שצונו לעבדו ונכפל כ"פ ואותו תעבדו ולעבדו בכל לבבכם ועבדתם את ה' אלהיכם ולשון הספרי ולעבדו זו תפלה ודעת הרמב"ם שזו מ"ע מן התורה אלא מה שהחכמים חדשו בו הוא זה קביעות הזמנים.
 והרמב"ן שם חולק עליו ואמר דתפלה מדרבנן ודברי הספרי אומר שזהו על דרך אסמכתא ונביא לשונו בקיצור ומה שהוא מפרש על אזהרת הכוונה, וז"ל (ומשה אני מעט מלשוני) אלא כל ענין תפלה אינה חובה כלל מן התורה אמנם הוא מן מדות השי"ת שהבטיחנו בתורה ואמר מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' א' בכל קראנו אליו וזהו חסד הבורא ית"ש עליו ששומע ועונה ומה שדרשו בספרי ולעבדו זה תלמוד. ד"א זו תפלה אסמכתא היא. או לומר שגם התפלה היא בכלל העבודה שנלמדו ותרונה ושנתפלה אליו בעת הצרות ותהייה ענינו ולבנו אליו כענין עבדים אל יד אדונייהם, וזה כענין שכתוב והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלהיכם והיא מצוה על עת וכו' לזעוק לפניו בתפלה ובתרועה והוא הענין שביאר שלמה המלך עליו השלום כל תפלה כל תחנה אשר תהי' לכל אדם וגו' אשר ידעון איש נגעי לבב.

וכן כתב לבסוף ואם אולי מדרשם לעיקר שתפלה מן התורה נאמר בזה שהיא מצוה לעת הצרות שנאמין שהשי"ת שומע תפלה והוא המציל מן הצרות בתפלה ובזעקה וכתב שם וז"ל ועיקר הכתוב ולעבדו בכל לבבכם ומצוות עשה שיהיו כל עבודותיו לאלהים יתעלה בכל לבבנו כלומר ככוונה רצויה שלמה לשמו ובאין הרהור רע לא שנעשה מצות בלא כוונה או על הס' אולי יש שה תועלת כענין ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וכו' שהמצוה היא לאהוב את ה' בכל לב. ושנסתכן באהבתו בנפשינו ובממונינו, וכבר דרשו עוד שם בספרי ר"א ברי"א אומר ולעבדו בכל לבבכם וגו' ומה ת"ל והלא כבר נאמר בכל לבבך וגו' להלן ליחיד כאן לצבור להלן לתלמוד כאן למעשה אמר נצטוונו לעבוד ה' בכל לבבנו בלימוד תורתו ובעשיית

² כך מובא בספה"ק שם משמואל (פר' נשא, תרע"א) בזה"ל: "ומשכן השכל הוא במוח, והנפש (או קרא אותה רוח) משכנה בלב, והגוף או הנפש החיונית משכנה בכבד. והתיקון לגרש את כחות הרע מהמוח והמלבד מהמכבד הוא ע"י המחשבה דביבור ומעשה, וזו תורה, תפילה, מצוות מעשיות. תורה שיהיה במחשבה שבמוח מנקה את השכל שבמוח. תפילה שהיא דביבור והיא מתיחסת לנפש כמא"כ (שמי"א א) ואשפוך את נפשי לפני ה', וכל דיבור מתיחס לנפש כמא"כ (בראשית ב) ויהי האדם לנפש ח' ומתרגם לרוח ממלא ומשכן הנפש הוא בלב, וע"כ כתיב (איכה ב) צעק לבם אל ה', ע"כ

מפני שרגשות האדם הם החלק העיקרי שבו, ומובא בחז"ל כי אף התפילה מורכבת מג' חלקים: שבח ושירה, בקשת צרכים, והודאה על חלקו, כשהחלק העדיף והחשוב מביניהם ולכן גם נמנה ראשון הוא חלק אמירת דברי השבח והשירה^א, המחזיר יותר מהשאר את הכרת מציאותו יתברך בתוך עומק ליבו של האדם^ב, וכמאמרו של רבי עקיבא^א ש"לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו אלא בשביל שירה וזמרה שישאל מזמרים בכל יום, וממליכים אותו בכל יום

בארבע רוחות העולם"^א.

"עם זו יצרתי התלתי יספרו"

משמעות השירה באופן כללי - כפי לשון המהר"ל^א - היא "תשוקת העלול אל עילתו", כלומר, הרגשת התלות שקיימת אצל הסיבה ביחס למסובב אותה, וכמש"כ הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע^ב שפרק שירה היא החכמה עילאה שהולכת אל השלימות, כשבעבודת השי"ת מתבטא הדבר

מצותיו. וכן שנוי שם עבדו בתורתו עבדוהו במקדשו ר"ל שנעבדוהו במקדשו בקרבות ובשיר ובהשתחויות מוסיף על עבודת המצות ומשום דכתיב כבר אחי ה' תלכו ואת מצותיו תשמרו ואמרו בספרי זו תורת משה. ובקולו תשמעו בקול נביאו, והנה כבר עשיות מצות כולן נאמר ולכן דורש ואותו תעבוד בעבודת המקדש ואמרו בפירוש כלל הפוסק עבדוהו בתורתו עבדוהו במקדשו שצוה תחלה עבדוהו בתורתו כלומר בפעולת המצות מרשי דקרא וצוה עבדוהו במקדשו מן ואותו תעבוד לומר שבזה תהיה כל עבודתו שלמה אליו יתברך עד כאן.

וביאר דבריו ומה שאריך משום דהוה קשי לו להרמב"ן דאם זה אסמכתא אי"ך קרא למה ל', ואם דנפרש שזהו על צווי לימוד התורה ללא כבר כתיב בפי' והאבת וכו' ודברת בם ואם דנאמר להלן ליידי דאם לציבור, הרי העיקר בזה למה לא הזכירו וכאשר כן אח"כ ר"א ברי"א אומר בפירוש כן. ועוד אי"ך היינו דן ד"א ברי"א לזה מתרץ הרמב"ן דגם לעבדו במה שאומר לעבדו זהו תלמוד יהוא ג"כ אסמכתא והעיקר הכתוב בא לצווי אשר כל המצות יעשה אותם ככונת הלב ורצוי ע"ד העבד העבוד את אדוניו באמונה ובלב שלם. ואחר כך בא לתרץ מה שהרמב"ם הביא ראה מן ריה"ג שאמר ואותו תעבדו בתורתו ואתו תעבדו במקדשו. ובמאמר זה אי אפשר לתרץ גם כן שהוא על הכונה בלב שלם כיון שאל נזכר כלום בכל לבבך. אלא צריך אתה לומר דדרשות גמורות הן, ומפרשו דעבודה נקרא לימוד התורה וכן נקרא תפלה עבודה וכך ראה דספרי מניאיל דא"ל דיוש אלה דאנת פלח לך בתדירו. ועד"ז מתרץ לך הדיכ"ק עבדוהו בתורתו דהיינו בכל עשיות המצות שבתורה ותכוין בה לעבוד השם יתעלה, ומה שנכפל זאת ל"ק כמו שצמינו באיזו מצות אשר כפלה התורה בשביל איה טעמים וכאן דמזירה פסוק ומן הנביא שקר שזהו שלא לשמוע אליו ע"כ הזכיר כאן את ה' אלהיך תירא וכי ומה שהספיק עוד תעבדוהו במקדשו לכאורה היא ככלל טעם דאם בעיקר הצווי די עם פי' רחשן תעבדוהו בתורתו פי' בקיום מצותיו ודלא כהנביא שקר.

אכן מה זה שאומר במקדשו שהוא מצוה פרטית ובאין רמז בכתוב. ומשא"כ להרמב"ם דמפרש תפלה ניחא משום דאמר תעבדו ומפרשו כל דבר שהוא חשוב עבודה תורה ותפלה למדו מציונו גבי אדם לעבדה זו תלמוד תורה כמו שמביאה בספרי לראי' והפלה מציונו בדניאל. אבל לדידי דתעבדו בתורתו הוא כל המצות שבתורה דכל המצות קרוים עבודה אי"ך מה זה שמוסיף ומזכיר עוד במקדשו, ולזה מתרץ דמה שהזכיר בקודם בתורתו כלומר שדבר זה כבר צוהו במה שאמר באותו פסוק ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו. ומאמר זה ואותו תעבדו בא להוסיף על עבודת הקרבנות, ואם שום פשטא בכלל כל המצות היא ע"כ מפרש הרמב"ן שזה כולל השירה והשתחויו ג"כ ולומר שעי' קיום כל המצות וקיום הקרבנות כי בזה תהיה כל עבודתו שלמה אליו ית'. ע"כ.

ומה שיש לדבר בענין מחלקות אינו בכאן. ולקמן בפ' (ט) נבאר בס"ד. ומה שצריך לומר הוא זה פירש הרמב"ן בפשט הכתוב שהוא נכון מאוד מה שפירש **שהתורה בא לצוות אותנו שיהיה כל כוננתו בעשיית המצות והלימוד עבודה וכוונה רצוי לעבוד את ה' בכל לבבנו ובלב שלם**. כי מה שאדם מניח צרכי עצמו ועושה מצוה מה שצונו האדון ה' נקרא הכל עבודה. וכן משמע ביהושע (י"ד), ועתה יראו את ה' ועבדו אותו בתמים ובאמת. ואולם

להרמב"ם **הא דמפרש בספרי ולעבדו בתלמוד ובתפלה משום דשינה כאן ממה שבכל התורה קורא שמירה ועשייה אלא דבא לכיון על צווי תלמוד ותפלה מה שהם מיוחדים ביותר בשם העבודה דריש ליה אבל כפשט הפסוק נ"ל דהרמב"ם ג"כ מודה שהכוונה הוא כדברי הרמב"ן ז"ל.**

^א וראה מה שכתב בזה בספ"ק **תולדות יצחק להר"ק רבי יצחק מנעשיז זי"ע** (פר' נשא) זול"ק; ויש לבאר על פי מאמר רז"ל (תענית ב) ולעבדו בכל לבבכם (דברים י"א י"ג), איה עבודה שבלב זו תפלה. **צריך לדעת למה נקראת התפלה עבודה**, ונראה הטעם מחמת שצריך לכבוש את המחשבה, לכיון עניין התפלה, ללייחד ולחבר הדיבור והמחשבה שיחדיו יהיו תמים, כי תפלה הוא לשון התחברות, ולכן נמצאת עבודה. כי בלימוד התורה מחמת השלימוד הוא דבר חדש, וממילא נמצאמת את המחשבה לכיון את הדבורים, ואין **זה עבודה ויגיעה כל כך, מה שאם כן התפלה שהיא מוגלגלת לנו ביום**.

¹ כך איתא בברכות (לד ע"א): **ראשונות** (ג' ברכות ראשונות דשמ"ע) - **דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו, אמצעיית** (ד' אמצעיית) - **דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אחרונות** (ג' אחרונות) - **דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו**.

^א וכמש"כ בספ"ק **תפארת שלמה** (פר' בשלה) זול"ק; וז"ש (שמות טו, א) אשריה לה' כי גאה גאה. **בזה הדבר בעצמו אמר שירה מה שהקב"ה נתגאה ומתגורם ע"י השירה כי זה חפצו ורצונו שאנחנו נבי"י ישבחוהו כמש"כ הרמב"ן בפ' א' עיקר תכלית כוונת עבודתו שיתקבצו בני"י בבתי כנסיות ויאמרו אתה בוראנו ולך נאה להודות עכ"ל** וז"ש (בפתיית שב"ק) ובמקלות רבות עמך בני"י כי כן חובת כל היצורים כו'. ובה פירשתי (שם) הכל יודוך וכו' מוציא חמה ממקומה כו' שאומר לחמה דום כדי לשמוע תהלות בני"י.

^ב כמובא בספ"ק **שומר אמונים** (מאמר השגחה פרטית פרק כג) בזה"ל: **ראה אחי אהובי מה גורם שירה והודאה לה'**, כי (שבת פ"ג ל"ב ע"א) מי שעושה לו נס מנכין לו מזכותיו, וקשה הנס שיעשו עם האדם לשנות לו דרכי הטבע, עם כל זה **אם אומר שירה לה' מוחלין לו כל עונותיו, ונעשה בריה חדשה כקטן שנולד, וכל זה בשביל גדול השמחה והשעשועין שגורם בזה להקב"ה על ידי הכרת חסדיו ונסיו וקיום ואומר לפניו שירה**.

^ג אותיות דרבי עקיבא אות א"ף. וזה הלשון המובא שם. אמר רבי עקיבא א"ף ראשי תבות אפתח לשון פה. אמר הקב"ה אפתח פה של כל בשר ודם כדי שיהיו מקלסים לפני בכל יום וממליכים אותי בארבע רוחות העולם. **שאלמלא שירה וזמרה שישאל מזמרים לפני בכל יום, לא בראתי את עולמי. ומינין שלא ברא הקב"ה את עולמו אלא בשביל שאמרים שירה וזמרה, שנאמר הוד והדר לפניו, עוז ותפארת במקדשו**.

^ד הרה"ק **בעל החידושי הרי"ם מגור זי"ע** היה אומר: "אלמלי חנני ה' בקול נגינה, כי אז הייתי יכול למסור לכם שירות חדשות בכל יום ויום... כי בכל יום נבראת שירה חדשה".

^ה כמש"כ בספרו 'גבורות ה'" (פרק מז): **ענין השירה, כי העלול אשר נמצא מן העילה משתוקק אל עילתו אשר הוא בא ונמצא ממנו, ולכן משתוקק אל עילתו אשר בראו**.

^ז כמובא בספ"ק **מגיד דבריו ליעקב** (אות צה) בזה"ל: הנה ח"ע נקרא ריש

"שנה" ו"נפש", שמשמעותם היא: מקום, זמן ואדם. בחלק ה"נפש" שייכת השירה לדוד המלך שמידתו מלכות שהיה שר בכינורו שירות ותשבחות, בחלק ה"שנה" שייכת השירה ליום השבת שהוא היום השביעי בשבוע העומד כנגד הספירה השביעית שהיא ספירת המלכות וכמו שאומרים בתפילת שבת "ישמחו במלכותך" ולכן אף שרים בו זמירות שירות ותשבחות,¹⁰ ובחלק ה"עולם" שייכת השירה לבית המקדש שהיו הלוויים שרים ומנגנים בו שירות ותשבחות בשעת הקרבת הקרבנות, וכן לארץ ישראל שיש לו ניוון מיוחד משום כך כמובא בספה"ק דברי ישראל¹¹ ולכן אין אומרים שירה והלל על נס שבחול¹² וכדכתיב "מכנף הארץ זמירות ועונה" דקאי על ארץ

בהכרה ברורה של האדם מעבר לכל ספק בנוכחותו של הש"י בכל חלקי המציאות - וכמש"כ הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע בספה"ק פרי צדיק¹³ על שירת הים שאמרו בני ישראל ש"כשנתברר עד כתר עליון אז נפתח פיהם לומר שירה" - ובתנועה הרגשית של האדם לקבל עול מלכותו ית' על עצמו בבחינת "מלכות", ולכן נחתמת שירת הים - המקור של כל השירות - דווקא בפסוק ה' ימלוך לעולם ועד¹⁴, הכרה שהתעצמה ונבנתה אצל כל אחד מבני ישראל מתוך אור האמונה שהלך והאיר בהם במשך כל הלילה שלפני בקיעת הים, בבחינת "ויאר את הלילה"¹⁵. לכן אנו מוצאים את מושג השירה שייך לעניין ה"מלכות" בכל שלושת החלקים המוזכרים בספר יצירה¹⁶: "עולם",

שלא היה נקבע בלבם האמונה בשלימות לא זכו עוד לקריעת ים סוף וזהו וינהג ה' רוח קדים עזה כל הלילה כדרך שנאמר ויפח באפיו נשמת רוח חיים ויתרגום אונקלוס לרוח ממללא. והוא נגד בחינת הד' מנות אחר הרוח רעש וכו' (כמו שאמרו ברכות נח) קול דממה דקה וכו' ובחינה זו היתה בעת השירה, ובלילה היה בבחינת רוח וזהו וינהג ה' רוח קדים עזה ונגו וזהו שהיו ישראל אוכלים ושמיחין כי שמחה היא שייכת למי שיש לו חיות בתוך לבבו, אבל באמת היו נתונים עוד בצרה כי לא היה נקבע האמונה בשלימות עד לפנות בוקר.

¹⁰ פרק ה משנה ז, וכך איתא שם בזה"ל: **עדים נאמנים שלשה הם, וכל אחד ואחד לבדו עומד, ומעידין על האל כי הוא אחד ואין לו שני. ואלו הן, עולם" ש"ה נפ"ש.**

¹¹ כמש"כ בספה"ק פרי צדיק (פר' מטות, אות יא) בזה"ל: **ולכן דוד המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות אמרו עליו (ברכות ז ע"ב) שריו הקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות וזה אבא בם אודה י"ה שכן דוד הבא לפני המלך לומר לפניו שירות ותשבחות וכן איתא בזההו חדש (בראשית י"ט) כיון שברא עולמו ברא המלאכים וחיות הקודש השמים וכל צבאם וברא את האדם וכולם מוכנים לשבח ליוצרו ולפארו ועדיין לא היה שבח לפניו עד שנכנס שבת ושקטו כולם ופצחו רנה ושבחה הלווינים ותחוננים וכו'. וזה שתקנו בברכת קריאת שמע על שבת ביום השביעי תנעלה וישב על כסא כבודו וכו' פירוש שאז הכירו כבוד מלכותו שזה מדת שבת כאמור ויום השביעי משבח ואומר וכו' לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו שבח וכו', והיינו שכל היצורים לא אמרו שירה עד שבה יום השבת בכתב סוד להודות לה' ואז תפחו כולם ואמרו שירה וזהו זאמר שבחיין למעיל על פתחין דבחלק תפוחין שהיו מלות מלכות כנסת ישראל הנקרא שיערי צדק על ידי זה אבא בם אודה י"ה.**

¹² כמש"כ הרה"ק רבי ישראל ממאדז"ץ זצ"ל בספרו "דברי ישראל" בזה"ל: **דע, כי יעקב אבינו כששלח את בניו עשרת השבטים ליוסף, שלח עמהם ניוון של ארץ ישראל. וזה סוד, קחו מזמרת הארץ בכליכם וכו'. בחי זה זמר וניגון, ששלח על ידם ליוסף, וכמו שפירש רש"י מזמרת, לשון זמר וכו'. כי דע, כי כל רועה הרועה יש לו ניוון מיוחד, לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם. כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד, שהיא צריכה לאכול. גם, אינו רועה תמיד במקום אחד. ולפי העשבים והמקום שרועה שם, כן יש לו ניוון. כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר, שזה בחינת פרק שירה. ומשירת העשבים, נעשה ניוון של הרועה. וזה סוד מה שכתבו (בראשית ד כ"א) ותלד עדה את יבל הוא היה אבי יושב אוהל ומקנה ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תופס כינור ועוגב: כי תיבך כשהיה בעולם שירה מקנה. היה תיבך כלי זמר כנ"ל. ועל כן דוד המלך ע"ה שהיה יודע גגן (שמואל א' י"ט יח), על כן היה רועה. כ"ל גם מציון באבות העולם כולם, שהיו רועי מקנה. וזה בחינת (ישעיה כד י"ט) **מכנף הארץ זמירות שמענו, היינו זמירות וניגונים יוצאים מכנף הארץ, כי על ידי העשבים הגדלים בארץ נעשה ניוון כנ"ל. ועל ידי שהרועה****

דרגין ונכמה תתאה היא האדם המתהפך ונעשה שיר, זהו פרק שירה, ר"ל החכמה שבו שמורר שחוק בשלימותו. ועד"ז היו הלוים משוררים. כי הכהנים עובדים במחשבתם והלוים מנגייהם הדבר המוקדב עד עולם המחשבה ע"י קילוס הנקרא ג"כ שירים. והנה כח הפעל שבמדריגות התחתונים נקרא רגלין, כמ"ש והארץ הדום רגלי. וז"ש תופר מנעלים היה, ר"ל שהיה תופר ומחבר מכלה כח הפועל שבמדריגת התחתונים לשרשו. ואמר לשם יחוד קב"ה וטעניתיה, כי כח הפועל שבתחתונים נקרא מל (כי מחשבת אין מלך בלא עם גרמה להיות העולמות, ועוד שם ה"כ הוא מדריגה התחתונה מהפועל. והוא נוקבא לבני שמקבל ממנו).

¹³ ראה בספה"ק פרי צדיק (לחג הפסח, אות מט) שכ' זול"ק: והיינו על ידי מהימנותא שליומתא, איהו אמונה (זח"ג א"ל). ואמונה שלימה, היינו כשמתברר עד כתר עליון אז נפתח פיהם לומר שירה.

¹⁴ כמבואר בספה"ק פרי צדיק (אות ח, זול"ק: וכן כסא איתא (שמור' פי כ"ג) נכון כסאך מאז אף על פי שמעולם אתה לא נתיישב כסאך וכו' עד שאמרו בניך שירה וכו' משל וכו' מלך עומד על הלוח ואגוסטוס יושב וכו' משמעת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישב מלכותך וכסאך נכון הוי נכון כסאך מאז מאז ישיר. והיינו כשקבלו ישראל עול מלכותו וכמו שאמרו (ויק"ד פ' ב) הן השמלכוני תחלה על הים ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד ואז נעשו מלך של האסא.

עוד כתב (פר' ראה, אות ח): והוא כמו שאמר (בפתח אליהו) דכתר עליון איהו כתר מלכות וגם כן מדת מלכות איהו כתר עליון, היינו כיון שיש אומה ישראלית שממייךינן כח מלכותו ונקבלין עליהן עול מלכותו יתברך שמו על ידי זה נכתר השם יתברך בכיכול וכתר עליון על דרך שאמרו במדרש (שמור' רפ"ב כ"ג) נכון כסאך מאז משל מלך וכו' משמעת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישב מלכותך וכסאך נכון וכו' והיינו כאשר אמרו ה' ימלוך לעולם ועד והכירו כח מלכותו אז נתיישב מלכותו ונקרא מלך יושב על כסא ונכתר בכתר עליון.

¹⁵ כמש"כ בספה"ק פרי צדיק (לחג הפסח, אות מט) זול"ק: **והנה בקריעת ים סוף שהגיע זמנא של ישראל לומר שירה מתוך מעמקי לבם, והשם יתברך הביט בתוך לבבם וראה שייקוב האמונה בגדר האמונה בשלימות, לכן הוצרכו לתשובה שלימה ופרעה הקריב לבם לתשובה, ועל זה נאמר ויאר את הלילה, והיינו שהיה מאיר והולך אור האמונה בתוך לבם כפועל עד לפנות בוקר שנקבע האמונה בלבם באמת, ולזה הוצרך השם יתברך לנהג ברוח קדים עזה כל הלילה, הלא אז רצה כביכול יתברך שמו שייבקעו המים כמו רגע הפך כי ליבשה, אף היה צריך שייקוב האמונה בלב ישראל שכל מעשה בראשית תלויים במאמרו ואין שום טבע בעולם זולת הנהגת השם יתברך, כדרך שאמר ר' חנינא בן דוסא (תענית פה ע"ג) מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחמוץ וידלוק שהיה ברור לנגד עיניו שאין שום דבר טבע והרגל בעולם רק מה שהשם יתברך משפיע בזה כחו וטבעו בכל עת וזמן, (ותבאר מאמר לב) וכל זמן**

ישראל ובית המקדש ששורשם אחד כמובא בספה"ק שפת אמת^ט, ושניהם מקומות שמתגלה בהם ביותר מלכותו יתברך בעולם.

וידוע מאמר הרמב"ן^י שתכלית בריאת העולם היא שכל יושבי תבל ישירו ישבחו ויהללו את הבורא יתברך, ועל דרך מה שנאמר "הללו את ה' כל גוים שבחווהו כל האומים"^{יא}, ואיתא בספה"ק תפארת שלמה^{יב} כי לכן בעת קריעת ים סוף, כשבקשו המלאכים לומר שירה לפני המקום לא הניח

להם הקב"ה בטענה ש"מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה"^{יג}, כי בקיעת הים ובעקבותיה טביעת המצרים בתוכו לא השלימה עדיין את תכלית הבריאה - שאף המצריים יכירו באלוקותו יתברך ויקבלו על עצמם עול מלכותו.

אמנם, למרות זאת, עם ישראל הוא העם שהוקצה ונתייחד למטרה נעלית וקדושה זו, וכמו שנאמר "עם זו יצרתי תהלתי יספרו"^{יד}, וכמו שכתב הרה"ק רבי לוי יצחק

ידוע הניגון, על ידי זה הוא נתון כח בעשבים, ואזי יש להבהמות לאכול. וזה בחינת (שיר השירים ב יב) 'הצננים נראו בארץ עת הזמיר הגיע', היינו, שהצננים גדלים בארץ, ע"י הזמר והניגון השייך להם כנ"ל. נמצא, שע"י הזמר והניגון שהרועה יודע, הוא נתון כח בעשבים, ויש מרעה לבהמות, גם, הניגון הוא טובה להרועה בעצמו. כי מחמת שהרועה הוא תמיד בין בהמות, היה אפשר שימשיכו ויורידו את הרועה מבחינת רוח האדם לרוח הבהמיות, עד שירעה הרועה את עצמו, בבחינת (בראשית לו יב) 'ויולכו לרעות את צאן אביהם וכו', ופירוש רש"י שהלכו לרעות את עצמן. וע"י הניגון ניצול מזה. כי הניגון הוא התבררות הרוח, שמבררין רוח האדם מן רוח הבהמה, בבחינת (קהלת ג כא) 'מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה', כי זהו עיקר הניגון, ללקט ולברר הרוח טובה, כמבואר במקום אחר. ועל כן, על ידי הניגון, ניצול מרוח הבהמיות. כי נתברר רוח האדם מרוח הבהמה, על ידי הניגון כנ"ל.

ויש חילוקים רבים בנגינה, כי יש ניגון שלם, ויש ניגון שהוא בכמה בבות, ויכולים לחלקו לבבות ועניינים. ודע, שהמלך יש לו כל הניגון כולו בשלימות. אבל השירים, אין להם רק איהו חלק בניגון, כל אחד לפי מקומו. ועל כן אמר דניאל לנבוכדנצר (דניאל ד) 'אנת הוא אילנא וכו' ומזון לכולא ביה', כי נבוכדנצר שהיה מלך, יש לו כל הניגון, על ידו נמשך כל המזון, כי המזון נמשך על ידי הניגון כנ"ל.

ועל כן יעקב אבינו, אף שלא היה יודע אז שהוא יוסף, רק כפי מה שסיפרו לו השבטים הנהגותיו של יוסף, שלח לו ניגון השייך לשר כמותו, כפי מה שמעו מבניו דרכיו והנהגותיו. כי יעקב רצה להפעיל אצלו ע"י הניגון, מה שהיה צריך, ע"כ שלח לו אותו הניגון של ארץ ישראל. וזהו שאמר לבניו 'קחו מזמרת הארץ בכליכם'. היינו שיקחו בחינת הניגון הני"ל, שהוא אחי מעט זמרת הארץ כנ"ל, בכלים שלהם. והוירידו לאיש מנחה מעט צרי מעט דבש נכאת ולט בטנים ושקדים, הם בחינת משקולות ומדות הניגון. כי הניגון נעשה מגידולי הארץ כנ"ל.

עד כאן לשון מורה"ן ז"ל, והוסף ע"ז הרה"ק ממוזיק"א ז"ע ששלח לו ניגון של שבת. ולענייניו יש לומר 'קחו מזמרת הארץ' ששלח לו זמרת של שבת, ושבת הוא שהכל מזמרים עליו כשכב לעולם, כנודע, בא שבת בא מנוחה וברכו וקדשו. זהו שפירש רש"י 'שהכל מזמרים עליו כשכב לעולם', היינו ששלח לו מזמור שיר ליום השבת כאמור. והיינו כמו שאמר אה"א זצ"ל בשם המגיד הקדוש זצוק"ל, שהזמירות של שבת הם הגדפין של סעודת שבת להעלותה למעלה. ע"כ.

^ט וראה מש"כ בספה"ק שפת אמת (לחנכה, תרי"א) וז"ל: לכן איתא שאין אומרים הלל על נס שבחוץ לארץ. כי א"י וביהמ"ק הוא שורש כל המקומות כמ"ש מבנין הארץ זמירתו שמענו. שהוא ארץ ישראל. ולכן הנס שנעשה שם הוא משוש כל הארץ. ונפתחו שערי הלל והודאה לכל המקומות. וכמו כן בני ישראל שנעשה להם הנס יפתחו לפתוח שערי הלל והודאה לכל הנפשות. ובואדי בני"ש שחבר לו הש"ת הם יתד שכל הנפשות תלוין בהם. ולעתיד יתברר זאת לכן כי הללו את ה' כל גוים כו' כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם. פי' ה' אמת שהוא מלך כל חי. והוא חבר בנו. א"כ על ידינו יהללו כולם.

^צ סוף פ"ר בא.

יא אלא שזה נעשה ע"י ישראל, וכמ"ש בספה"ק אמרי אמת (פ"ר ויר"א) וז"ל: ק: כתיב הניקה בנים שרה היינו שהכח הזה נמשך וגם האומות היו מרגישין את האור, זהו דכתיב הללו את ה' כל גוים שבחווהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו.

יב ואלו דברי קדשו (פ"ר תולדות): עד שוב אף אחיך ממך. פי' שגם עשו יבא לתשובה כנונה כמ"ש (שע"ת ג. ב. א.) יכירו וידעו כל יושבי תבל וכו' ונהרו אליו כל הגוים. (תהלים פ"ו ט.) כל הגוים אשר עשית יבואו וישתחוו לפניך. וז"ש רבקה למה אשכל גם שניכם ביום אחד. כמ"ש (זכריה י"ד ט.) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ואז יתפרק אל כל העמים שפה ברורה יחד כו' וזה יהיה לע"ל כמ"ש (תהלים ק"א יד.) הללו את ה' כל גוים וגו' כי גבר עלינו חסדו. ואז יהיה נשלם כוונת הבריאה.

אבל בקריעת ים סוף בקשו המלאכים לומר שירה אמר הקב"ה מעשי ידי טובעין בים ואתם מבקשים לומר שירה פי' כי המצרים עמדו במרדם ולא זכו בחייהם לתשובה לדעת אחדות הבורא ולא נשלם בהם כוונת הבריאה לכן אין מקום לומר שירה. אך לעתיד כתיב הללו את ה' כל גוים וגו' ואמת ה' לעולם הללויה. וז"ש בפ' (בראשית לב. ח.) וירא ויזכר לו. וכאשר שלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו כדי להחזירו למוטב וכאשר ראה כי עדינו עומד במרדו ולא חזר בתשובה ויצר לו כי עדינו. לא נגמר תכלית כוונת הבריאה שישבו אף אחיך ממך כנ"ל.

יג סנהדרין ל"ט ע"ב.

יד וראה מש"כ ע"ז בספה"ק מגיד דבריו ליעקב (אות קצ"ג) בזה"ל: הנה היוצא מכל הני"ל שהמשפיע נק' והמקבל נק' ז, שהוא ב' רישין כנ"ל שהם אהבה ויראה. והגג שעל ה' ז' שבו' מורה על הקשר אמיץ וחזק, שהמקבל מתקשר א"ע ומתדבק אל המשפיע העליון. וכשנתחבר אות ו"ז נעשה מספרם אחד, כי נעשה אחדות גמור ונעשה אות ח' שהוא מורה על חכמה עליונה שכל השפע באה ממנו כנודע. וזהו שאמר עם ז' יצרתי לי, כי ידוע כאשר ישראל עושים רצונו של מקום גורמים שפע בכל העולמות העליונים לכן אמר עם ז' יצרתי שהוא לשון קישור, וחיבור אות ו' עם אות ז' ונעשים הם. וז"ש לי, שמשפיעים אות ז' עם ו' שהוא משפיע ונעשית ח', ובהא להם השפע הגדול מחכמה כנ"ל. וזהו שאמר תהלתי יספרו, כי ידוע שהדרגא תתאה נקרא תהלה, ולכן אמר תהלתי יספרו, ר"ל יאירו ויבהירו בה כל האורות העליונים שמחכמה ולמטה, כל אורות הספירה והשפעתם כנ"ל.

וראה עוד בספה"ק יעם משה (פ"ר ויר"א ד' ג ע"ב) שכתב וז"ל: בהפטורה (שע"ת פ"ג כ"א מ"א ב.) יצרתי לי תהלתי יספרו. נ"ל על דרך רמז, על פי מ"ש בספר שפת אמת (כ"ר פ"ט ט"ה) בשם פלח רומון, על הפסוק (שמואל א טו ז) כי האדם יראה לעינים וגו', שהאדם נברא כלו רוחני חי ומשכילים כמו הלב, וכן היה לו פרי עץ כבחינה זו ועצו ופריו שוה, וכאשר הלך אחר עיניו לאכול מעץ הדעת, נתגשמו אבריו ולא נשאר בחינת לב רק הלב לבדו. וזה שאמר כי האדם הראשון יראה לעינים, שהלך אחר עיניו, לכן והאלקים יראה ללבב ולא לשאר אברים, ומאז נלקו הצמחים והאילנות. אך לעתיד יתוקן הכל וכח השכלי יתפשט בכל האברים, ועתידה הארץ שתוציא גלוסקאות (שבת ל"ע ע"ב). ובזה הוא מפרש הפסוק (תהלים קד כט) וסוף רוחם וגו', עיין שם. וגם הפסוק (שם תהלים קמ"א) הרופא לשבורי לב, ר"ל כשיתרפא

מתבטא ברגש של אהבה וכיסופין, ואילו אצל האחר ברגש של יראה והתפעלות, וכן הלאה¹², ובשל אי הכרתם באופן ברור וחיצוני בהש"ת, לכן זה מתבטא בכל אומה בשיר לאומי שונה הדומה למוג המיוחד להם¹³, שלפי כמה מאדמו"רי החסידות¹⁴ עלינו להעלות את השירים הללו אל הקדושה על ידי הענקת תוכן רוחני וקדוש לאותם הניגונים,

מבאדישטוב זי"ע¹⁵ על פי דברי רבי יוסף גיקטליא בספרו סוד החשמל כי הוחר והחיות של שבעים שרי האומות בא מכך שהם אומרים שירה לפני הבורא ומכירים במלכותו, שהרי בתוך כל חלק מהבריאה קיימת הכרה עמוקה במציאותו של בורא לעולם אף אם אינה מודעת לכך, אלא שאצל כל אחד זה מורגש באופן שונה¹⁶, כי לאחד זה

¹² וכמו שכתב רבי אברהם אבן עזרא באחד משיריו (מובא בספר תולדות גדולי ישראל ח"א עמ' סא) "הישמעאלים - שיריהם באבהים... והאדומים - במלחמות ונקמות, והיוונים - בחכמות ומזמות, וההודיים - במשלים וחידות, והישראלים - בשירים ובתשבחות לה' צבאות."

¹³ כגון הרה"ק רבי לייב שרה"ם זי"ע והרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע וכך היה מעשה (מובא בספר גבורת אורי עמוד 43), שפעם אחת בבית הרה"ק רבי לייב שרה"ם זי"ע בעומק מדינת רוסיא הרגיש שבעיירה אחת ס'ריניטש' אטר לאוונגריא יש נשמה גבוהה מאד שכדאי לטפל בה כדי להביאה למדריגה הראויה לה לפי שרשה ומעלתה. הדבר היה בשבת קודש, ומיד במוצאי שבת צויה לבעל עגלה שלו לרתום הסוסים לנסיעה רחוקה, וידע כבר המשרת שאם הרבי אומר לנסיעה רחוקה דבאי יסעו בקפיצת הדרך, ואמנם כן היה כשישב בעגלה היה המשרת נוהג בסוסים עד תחום מחוץ לעיר, שם אמר הרה"ק את המושכות בידו. המשרת כמו נרדם והנסיעה נראתה לו כאדם שרואה בחלום מראות שונות, עיירות וכפרים עפים, עד שבאו הסוסים קרוב למחוז חפצו, אז העיר את הבעל עגלה ומסר לו בחזרה את המושכות ונסעו הלאה כאילו לא היה דבר.

בבוקר באו להעירה ס'ריניטש, אחרי התפילה הלך הרה"ק לטייל בחורשה שמחוץ לעיר וראה שם נער בן שמונה שנים לבוש קרעים וערום למחצה, רועה עדר של אוזים. הנער הזה היה בעל הנשמה שהרגיש בה הרה"ק. התחיל הרבי לטוחח עמו. סיפר לו הנער שהוא בן אלמנה עניה שממך כך וכך. תיכף הלך הרה"ק תיכף אל האלמנה, וביקש ממנה שתסמרו לו את בנה למשרת, והוא יגלה לו סוסור הגון. גם נתן לו כמה סוסים לפרנס עצמה. המסכימה האלמנה הענייה. ולקח את הנער ועירה ונסע שוב בקפיצת הדרך עמו לניקלשבורג, אל הרה"ק הרבי רבי שמעלקא זי"ע. כבואם אמר להרבי רבי שמעלקא: הנה הבאתי לכבוד תורתו נשמה גבוהה וקדושה מהיכל השירה הזוהרה, הרי היא נתונה ברשות כבוד תורתו ויעשה ממנה מה שהיא צריכה להיות.

נתגדל רועה קטן זה בביתו של הרבי רבי שמעלקא, וכל הניגונים ושירי הוועים שידע היה מכניס אל הקדושה. אמרו: כי כל הניגונים שבעולם הקדושה הם באים מהיכל הניגיה, בעוד שהעמבאה אינה יודעת ניגונים, שכלל אינה יודעת שום שמחה, שהיא מקור העצבות, אך על ידי חטאו של אדם הראשון נפלה ניגונין לרשות הקליפה, ועבודת הצדיק היא להעלות אותן הניצוצין הנודדין של הניגיה, ולא הניגיה בלבד אך גם כל שירי רועים היה מחזיר לתוך הקדושה. למשל, ידע השיר: יער יער מה גדול את, שושנה שושנה מה רחוקה את. היות שושנה קרובה אז, אלו הוציאני מן היער, היינו שנינו יחד אז. אותו השיר באתו הניגון היה מזמר בלשון אז: 'גלות גלות מה גדולה את, שכניה שכניה מה רחוקה את. אלו היתה הגלות קטנה, היתה השכניה קרובה אז. אלו הוציאני מן הגלות, היינו שנינו יחד אז. הנער הרועה הזה, נעים זמירות ישראל, הוא הרב הקדוש רבי יצחק אייזיק טויב זי"ע, שנודע שמו בשם הרבי מקאליב.

כששמע הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע בפעם הראשונה שירה אז עם ניגונה המתוק, אמרו: בשעה שהרב מקאליב מזמר ניגון זה אזי נעשה רעש בעולמות העליונים ומתעורר מקור הרחמים, וכיתין כיתין של מלאכי רחמים באים לקבל מניו של ה' לייבי שרה"ם בהיכלו שבמרום, והם משבחים אותו ואומרים ברוך שנתן לנו את הנפש היקרה הזאת.

בחנית לב שנשברה מכל האברים להחזיר אותה, אז ומחשב לעצבותם מה שאמר בעצבון תאכלנה (בראשית ג' 2), כי אז יהיה הליט מלאכות בטלים, וכמו שכתב השל"ה שזה היה בקשת יעקב ונתן לו לחם לאכול (שם בראשית כח 5), ר"ל תיכף ישתן לו, מזה, לאכול, ועיין שם עוד מ"ש אה"א דכתיב (שמות טו 10) מן הוא, ואלו קראוהו י"ג, כי מבואר בגמרא שבת ז"ו, "כל מלאכות בפת, וזה הטעם שנקרא מזון, כי צריך להיות מלאכות כמנין ז"ו, אז יהיה מן ומוכן, ובהצטרף האותיות נקרא מזון. אבל המן היה יורד מוכן מבלי מלאכה, על כן נקרא מן, עד כאן דבריו ושי". והנה לזה יזכו עם שכל ה"ג מלאכות שהם בהכרח להכנת מזון יתבטלו מהם, כאמרם עתידה ארץ ישראל דוקא, והכונה כדי שיהיה מניום רק לעבודתו ית"ש הללו ולשבחו. וזה שאמר הכתוב עם, ר"ל עם זה גדול כל כך, עד שזו, ר"ל ה"ג מלאכות שהם הכרחי לכל מין אנושי, יציתי קשרתם בקשר של קיימא שלא יהיה עוד לי לטמי, למען תהילתי וספרו כנ"ל.

¹⁴ ואלו דברי קדשו (קדושה שניה, פורים): ולכן אמרו חכמינו ז"ל פתחיה זה מרדכי, שהיה יודע בשבעים לשון. ומה שאמרו חכמינו ז"ל שהיה פותח בדברים, נראה פירושו שפתחתון וראשיתון ויניתון של השרים על ידי שירה שלהם של השרים כמבואר בכמה מקומות לכן גדול כח האומר פרק שירה. והנה מרדכי הצדיק אמר השירה של השרים ועל ידי כך פתח הוא השער של שרים וכפו השרים את האומות ואת אחשוורוש לעשות כרצון מרדכי. וזהו פתחיה זה מרדכי שהיה פותח בדברים, כלומר שפתח השער של השרים בדבורים שלו מי שאמר מרדכי הדבורים והשירים של השרים. כי כל השרים של המלאכים למעלה בדבור ועיין בסוד החשמל לר"י גיקטליא והיה מרדכי פותח השערים שלהם בדברים שהיה מגיד הדבורים של שרים של ע' שרים. וזהו פתחיה זה מרדכי, שהיה פותח בדברים, ועל ידי זה ידע בשבעים לשון, כנ"ל.

¹⁵ וע"ז מ"ש כ' בספה"ק זרע קודש (פר מטפסים) בזה"ל: וכן על דרך זה מה שדרשו חכמינו ז"ל מי שאמר לעולמו די הוא כנ"ל, כי הנה יש להבין למה אמר באמת לעולמו די, הלא טוב עין הוא יבורך לעולמי עולמים, ולמה לא יתפשט עולמו עד בלי די רק שגורה חממתו ית"ש שכל מה שישתלשל ויתפשט מסיבה ומועילה לעלול עד שיבוא לעולם הזה הגשמי לדומם צומח חי מדבר, וכל זה שהיו מרגישים אימת הבורא ית"ש ולספר שבחים, כמו שאנו רואים שכל נברא אומר שירה, ויש תועלת בבריאתו שהכל ברא לכבודו, וכאשר ראה חממתו ית"ש שאם ישתלשל יותר, יתגשם ויתגלם ויתעבה מלהרגיש היותו א"כ מה תועלת יש בבריאתו, כי עיקר טובת הבריאה במה שיוצין מאלהותו כל אחד לפי מדרגתו ובחירתו, לזה אמר ש' וזה שדרשו ז"ל מי שאמר לעולמו די, לבדי שהיה תועלת לכל נברא, ומה שאינו לתועלת לא ברא, הוא יאמר לצרותו לא של יבטלו אותו מעבודתו ית"ש, כי בהגדר עם ידם ביטול מעבודתו לא יצא לנו תועלת לפנשינו, כנ"ל שנאמר בריב ביסורין.

¹⁶ וכמובא בספה"ק קדושת לוי (קדושה שניה, פורים) וז"ל: ודע שכל שר ושר של אומות צריך לעבוד את אלהינו הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים וכל אחד צריך להגיד שירה שלו כפי בחינתו, כי גם השר של עשו שנאבק עם יעקב היה צריך להגיד שירה וכל אחד מגיד שירה כפי בחינתו אם באהבה אם ביארה אם בצנחון וכפי בחינתו שעובד את אלהינו ומגיד שירה ככה יונק וככה משפיע לאומות וככה דמות האותיות של האומות ולשון של האומות.

אמנם יש רבים וטובים שלא הסכימו בעניין זה.

השירה בספרי חסידות

בתורת החסידות - כידוע - תופסת השירה מקום נכבד ומשמעותי, ובעוד שבתנ"ך ואצל רבותינו הראשונים נתפסת השירה ככלי וכאמצעי להשגת המושכלות

המופשטות¹ או הנבואה², להיותה הגשמי הדק ביותר³ - כלשון הרמב"ן⁴, הרי שגישת החסידות רואה בשירה מושג קייים כבר בתוך האדם שאינו זקוק לרכשו ולקנותו מבחוץ אלא רק להאזין ולהקשיב לשירה הקיימת כבר בתוך תוכו של האדם, לזהותו, להיחשף אליו, ולהתאחד עמו⁵.

בימי הראי"ל היה כבר נהוג לשיר שירים מהאומות, וכידוע שרבי ישראל נגארה יסד כמעט את כל שיריו על לחנים וניגונים זרים, וכפי שהוא עצמו כותב כי הסיבה לכך היא מחמת ש"פי זורבי שקר ודובבים שירי עגבים יסכר ושיירי אהבם לא יעלה על לבם... בראותם השירים, כי חזקה על כל איש לא שביק היתרא ואכל אסורא", וכ"כ הר"ק מוה"ן מברסלב ז"ע בעניין זה כי "כשיש ח"ו איזו גזירה וצרה לישראל מאיזה עכ"ם, איז טוב לגן הניגון של אותה העכ"ם שמיצר להם ח"ו", וכן יש פייטן אחד מזרחי מחלב שכותב כי "בכל ניגון חדש שיצא מגיס צריך ליסד לו דברים מפי ספרים ומפי ספרים דברי קדושה, כדי להמשיך הניצוץ מסטרא אחרא לסטרא דקדושה", אולם יש לציין שרבים וטובים לא סברו כך, ובהחלט חלקו והתנגדו לזה.

⁶ כ"כ הרשב"א בב"ב (ע"ד פ"ד ע"ב) ו"ל: כי בהרבות השמחה יתחזק הכח השכלי שיש בנפש, ויהיה יותר מוכן להשיג המושכלות.

וכע"ז אמר הר"ק רבי אהרן מקארלין ז"ע (ספר הנהגות צדיקים, סדר היום מרבי אהרן מקארלין, ח): ואח"כ ברוך שאמר וכל פסוקי דזמרה תיקון הדיבור. ולפי דעתי שירת הים הוא תיקון המחשבה ג"כ כי ע"ש המחשבה נאמרה ישיר. לכן נאמרו בידו"ן. ישיר. עזי. נאדרי, כי היוד"ע ע"ש המחשבה נאמר.

⁷ א"כ דכתיב (מלכים ב ג טו) "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'".

ועי מש"כ בספה"ק אור המאיר (פרי האזינו) וז"ל: ובאתי מאמרם ז"ל וכלה רבתי פ"א סנהדרין ס"א, א. ומהתורה חוגרת שם, ואומרת רבנו של עולם, שגאוני בניך ככנור שמנגנים בו כותים, והכוונה כי שמעתי מהמגיד זללה"ה, שהיה אומר, דרכים מבקשים תפקידם (איכה רבה א, ג), כי באמת כל עליה רוצה בעילתו, לקבל האירה מלמעלה הימנה, וכל עצמה של הדרכים, נבראו בעולם בשליל הולכי דרכים, וירדו הדורך בהם תמיד, ומה נמשך להם חיותם, ומבקשים תמיד דריסת רגל בני אדם, שתעשה תפקידתם שכברא בשליל זה, ודברי פי חכם נון, ומה ידמה המשכיל לפרטי הנבראים והדוממים, וכן הענין בכנור, כל עצמו לא נתהוה רק שניגנו עליו בני אדם, אמנם עיקר הכונה שבו יבא איש ולבב ומיטב נגן, והיה כנגן המנגן ויגיע הנאה ממנו להכנור, להיות שיצא ממנו תועלת לעבודת הבורא ברוך הוא, ומשמחת את האלהים ואנשים, ובה יש עליה להכנור, ולהפך, ששנגנים על הכינור לפני כותים, ירידה הוא להכנור, כי מה תועלת בשמחתם שנתעוררים מקול הכינור, וכל עצמה של הששון ושמחה, לא נברא בעולם כי אם לתועלת עבודת הבורא, שאיש צדיק ישמח עמה, וגורם שמחה להבורא ברוך הוא, וגם להשמחה בעצמה, לא כי אם הנאה משמח את עצמו לשחוק והוללות, ולעדן את בשרו, ובמלא הלב בחושן הורז ואין נוגה לו, וגם להשמחה יש צער גדול. השכל הפצה ורוצנה לשמח אלהים ואנשים, ולא שהאנשים ישמחו את עצמם.

⁸ כך מובא בספר 'יסוד עולם' לרבי אלחנן בן אברהם אסקיה: כשהנפש משתוקקת להתבודד ולהתענג בעדוניה השכל, לולי שהטבע עומד בפניה כפתוי משקיות היתה מתפרדת מהגוף, ולענין זה היה הכינור מכה לפני המוצב בעת הקרבת הקרבן. ובהיכנס הכהן לפני לפני השואה התהבדו, היה המעיל משמעי קול בל"ב פעמונים דכתי' (שמות ח כט) ונשמע קולו בבואו אל הקדש ולא ימות. וזה נודע למדברים בחכמת המוסיקא שהמוסיקא היא בין הרוחניים והגשמיים שמשמיה השכל בעת הכלאו דכתיבי' (מלכים ב ג טו) קחו לי מנגן וכו' (תהלים טו ט) עורר הנבל וכנור כאשר תמשך הטבע על השכל ר"ל להניח השכל והתעשעע בגרמים הטבעיים.

⁹ בספרו תורת האדם (אות קכד שער המולד): ופירושו הענין הזה כי ענין הכנור

וכלי הזמר במקדש רמז להשגת המחשבה שהיא תגלית ברוח, ואין בנשמיית דם מוסיקא, כענין שאמר קול ודבר רוח וזהו רוח הקדש, והנה בעולם הזה ישנו החכמים ברוח הקדש שבע ספירות יודבק אורן במשכן ובמקדש, ונרמזות בשבע הנרות של מנורה ובקצת הקרבנות, גם בלעם אמר את שבעת המזבחות ערכתי זהיזי אותן בה"א הידיעה, לפיכך נרמזו בכנור שבע כלי הקול בעוה"ז, ולימות המשיח תושג ספירה שמינית וירמזו אותה, ולעולם הבא תהיה ההשגה שלימה לעשר ספירות וירמזו אותן, וזה ענין מופלא ונכבד ומכל פנים נלמד בפי' הנהו"ב שהוא עולם שיש בו גוף ומקדש וכליו, ואינו עולם הנשמות שכל אדם בו בחלק הראוי לו אחרי מיתתו מיד.

¹⁰ וראה בהקדמה לספר "פאת השולחן", ששם מספר רבי ישראל משקלוב זצ"ל, שכאשר סיים הגר"א מוילנא ז"ע את פרושו על שיר השירים, הוא שמח שמחה גדולה מאד, וכך כתב שם: "וצוה לסגור חדרו, והחלונות סוגרו ביום, והדליתו גדרו הרבה. וכאשר סיים פרושו, נשא עיניו למרום בדביקות עצומה, בברכה והודאה לשמו הגדול יתברך שמו, שזיכהו להשגת אור כל התורה בפנימיותה וחוצותיה.

כה אמר: כל החוכמות נצרכים לתורתנו הקדושה וכלולים בה, וידעם כולם לתכליתם. והזכירים: חכמת האלגברה, המשולשים וההנדסה, וחוכמת מוסיקא, ושיכחה הרבה. ואז היה אומר אז, כי רוב טעמי תורה וסודות שירי הלויים, וסודות תיקוני הזהר, אי אפשר לידע בלעדו בלי חכמת - המוזיקה אי אפשר ללמוד סודות התורה ועל ידה יכולים בני"א למות, בכלות נפשם בנעימותיה. - ויכולים להחיות מתים בסודותיה הגנוזים בתורה. הוא אמר כמה ניגונים וכמה מידות הביא משרע"ה מחר סיני המקור של הניגונים הוא גם כן מחר סיני והוא מורכבים. וביאר איכות כל החוכמות ואמר שהחכמה לתכליתם כי הוא חשב שהכל הכרחי להבנת התורה. - רק לגבי חכמת הרפואה הוא אמר: ידע חכמת הניתוח, והשייך אליה, אך מעשה הסמים ומלאכתם למעשה, רצה ללמד מרופאי הדמן, וגור עליו אביו הצדיק שלא ילמדנה, כדי שלא יבטל מתורתו, שיצטרך ללכת להציל נפשות כשידע לגומרה".

ועי מש"כ מרן החתם סופר זצ"ל בספרו תורת משה (קצת מדווש לכבוד התורה) וז"ל: דכתיב ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים ואמרו כל הגוים וכו' רק עם חכם ונבון הגוי גדול הזה הרי אתה רואה שכפול בפסוקה של שעי' עסקינו בתורה הקדושה שם חכמים ונבונים והענין בזה כי באמת ס"ת שלנו הוא מטע המכמת כתוב בתוכו איזה ספרים מעשים שעברו ואיזה מצות וחקים ומשפטי אשר ינהגו בהם עם ב"י ואמנם אי"א מבלי שידעו שארי החכמות כולם כי אי"א להגיע לקבל עדות החדש מבלי שנדע כל דקדוק הלוח החממה והלבנה ומסלוליהם ואי"א לדון המכשף אם לא נדע שרשי המכשף וחכמת בני קדם והכלות טריפות מבלי נדע הניתוח על אופן היות דק ועמוק ושירי הלוים מכלי חכמת המוסיקא וחלוקת א"י מבלי ידיעת מדידת הארץ וחכמת השיעור ואגרופיע וזריעת כלאים וניקתם מבלי הבדאנאמיע וכמה הפליוו חכ"ל בל"ט מלאכות בשבת שנראה מהם בקיאותם בכל המלאכות כגון האריגה וכלי האריגה וכל חכמת הטבע ולקיסומי' האלהי והוא עולה על כולם שצורכים לידע להבין פשטו הסתר והקיים מצותי' ואין שום ידע זכמל ה"ל בתורה ואין לנו שום ספר מחובר על זה והאומות יש להם בכל אלו חכמים וחבורים רבים ועל כרחינו ללמוד מספריהם כל אלו, וד' אמר והגית בו יומם ולילה ואמרו חכ"ל מיהא לא תזוע וכשאלו מהו ללמוד חכמת יונית השיבו ילמדנו בשעה שאינה לא יום ולא לילה דכתיב והגית בו יומם ולילה ואין כאן שעה פנוי ללמוד

לפי ספרי החסידות, השירה היא ביטוי חיצוני של הצלילים הפנימיים של הנשמה הנעה באופן של "רצוא ושוב"¹⁶, השירה היא הצורה בה האדם נותן לנשמתו, לאישיותו, לתכונותיו ולשאיפותיו, להתבטא, ולפרוץ כלפי חוץ¹⁷. ככל שרגשי האדם מחוברים יותר לנשמתו ולפנימיותו¹⁸ ויונקים מהם את מציאותם, כך גם השירה המוזיקלית הבאה בפסוק אתם הרגשות מופיעה באופן מושלם יותר¹⁹.

שמתדבקת בשרשה ומחמת קשר דיבוק זה יוצאים דברי השירה מכח שניהם, היינו מכח הגוף והנפש ומכח השורש שעליונים, והוא ענין רוח"ק כמפורש בדברי הימים שכולם היו מתבנאים ברוה"ק, וכל ספר תהלים ברוה"ק נאמר, וע"כ אמרו ז"ל שמוחליו לו על כל עונותיו שהוא מחמת הדיבוק בשרוש כענין מים שנטמאו משיקין והן טהורין. והנה מובן שדיבוק הגוף והנפש בשרוש בעליונים עד שיהיו לאחדים צריך להיות מקודם האדם שלם בשבח מדותיו בלי פסולת, כי השורש אינו סובל מטנופא דהאי עלמא כלום, וכן נמי צריך להיות השכל נקי ומצוחצח שיהי ראוי להדבק בשרשו כדי שתצלח עליו רוח השיר.

¹⁶ וכמעשה שהיה, שפעם אחת שאל אחד את הרה"ק בעל "דברי ישראל" ממוזדיץ ז"ל: נגינה זו מה טיבה? השיב לו הרה"ק: גדולה נגינה שהיא מעודדת לתשובה, מעלה את נשמתו של אדם, ומקרבת לבם של ישראל לאביהם שבשמים. תמה השואל: אפשר מה שלא עושים ופועלים ספרי מוסר וספרי יראים תעשה ותפעל הנגינה? ענהו הרה"ק: באמשול לך משל למה הדבר דומה, לבן כפר, בעל רחיים, שבא לכרך וראה בחלון של שער אחד בין השעונים השונים שעון מקיץ המצלצל בנעימה ומעורר את האדם משנתו. כנכס אליו על מנת לקנותו. ונתן לו השער שלום ושואלו, מאיזה מקום אתה ומה מעשיך. ענהו, בן כפר ובעל רחיים אנכי. שמע השער ותחיל לצאק עליו: למה לך שעון מקיץ, כמה גלגלים גלגלי גלגלים ואופנים מסתובבים שחנתך ומשמיעים קול ורעש גדול, ואם הם אינם מקיצים ומעוררים אותך, מה יועיל לך שעון קטן זה בצלצולו הדק. השיב לו בן הכפר: איך יודע ומבין בטבע האדם, טבעו של אדם שכל דבר שאדם רגיל בו מצוי אצלו אין הוא מרגיש בו מציאות, אף אני כן, כל היום וכל הלילה מצוי אני אצל הגלגלים הגדולים וקולם חוזק ואיני מרגיש אותם טוב ואור הגנוז בנפש המשתכלת כל חד לפנים שיעורא דיליה.

¹⁷ וכשם שהעיד הרה"ק רבי שאול ידידיה אלעזר ממוזדיץ ז"ל בספרו "ישא ברכה" (פר נשא) על אביו הרה"ק רבי ישראל ממוזדיץ ז"ל. אממו"ר זצוק"ל, בזמן שישב בעיר מוזדיץ, היה נוהג לנסוע כל יום לטיול מחוץ לעיר, לשם נפש ואויר צח. פעם אחת בנסוע דרך שדה מרעה שמע פתאום את שירת רועה צאן, וצויה לעצור מיד את הכרכרה, בכדי להאזין לשירת הרועה, וכאשר גמר צוה להמשיך בנסיעה. ואמר למלוויו, בוודאי תתפלאו על עצירת העגלה לשם האזנת שירת הרועה, אבל דעו לכם רבותי, כי כל המזמר כאלו מתודה הוא, שירתו של אדם היא יודיו, כי על ידי השירה אפשר להכיר את מהותו של אדם, וכל המתודה, מי לא יהיה, צריכים להאזין ולשמעו.

¹⁸ ותלמי"ם בספה"ק ישמח שיראה (פר האזינו) וז"ל: שיר, הכוונה עפי"ה הפסוק (תהלים מ"ב, ט) ובלילה שירה עמי, כמנש"ח החרדים שהראשונים מרוב דביקותם והתקרבות לבבית"ש עשו שירים, וזהו שיר, שענינו ההתחברות היותר גדול וקירבה עצומה לבבית"ת.

¹⁹ כמובא בספה"ק שם משמואל (פר בתעלותך, תיע"ד) בזה"ל: ונראה דהנה הרמב"ן כתב (בפסוק כ"ה) שעיקר עבודת הלוויים הוא השיר וע"כ לא היו מננים אותם לשיר ולא בראויין למשאש שכל הממונים לשיר ראויין לעבודת כולם, ע"ש. ונראה שענין השיר דאפסק הלכתא (סוכה ר"א, ריב"ם פ"ג מלה כלי המקדש ה"א) עיקר שירה בפה עפי"ה מ"ש מהר"ל שהדיבור שבאדם הוא חותם התקשורת הגוף והנפש, שהיה בהמה אף שיש בה גוף וכלי הדיבור אינה מדברת, והנפש לבדה אין בה כח הדיבור שהרי צריך לכלי הדיבור, ומוכרח שהדיבור מכח שניהם. ובכ"ן יש לומר שהדיבור בשיר שהוא ענין גרש הנפש שירה וכו' ודפח"ת.

כל אלו ועוד כתיב לא תעמד לעשות ואין נחת רוח לפניו חיותו עוסקים בספריהם כלל וא"כ מאין נלמד כל הצריך לתורה והספר קטן וקצור מהכיל אבל דע והאמן כי אם הוא זורתיים ארכו וזרתיים ארכו החרב ארוכה היא מאריך מדה ורחבה מני ים ואין לך כל חכמה בעולם ומה למעלה ומה למטה ולפנים ולאחור שלא נרמוז במילותי ותיבותי וכלי ספק כי בפסוק החדש הזה לכם רמז כל חכמת קידוש החדש יותר ממה שהעתיק הרמב"ם מספריהם והידוע לשמש בפסוק הזה ימצא הכל מפורש ושם שכל, ועמ"ש רמב"ן בפסוק זה ספר תולדות אדם שמצא חבור מרבינו שיריא גאון שהוציא מהפסוק הזה כל עניני שרטוטי הידים והפנים וכן כולם כי המכתב מכתב אלקים הוא (ויעוין בהקדמת רמב"ן על התורה ונחת ינחת בו) ולמה לא הלא אנו מאמינים שברא העולם בתורה א"כ וע"כ מההכרח שיהי שרשי של חלכות העולמית משרושים בה יותר מהמהמה מה שרמזו בה סתרי תורה מה שהלכות מהשכל מזה לא דובר עתה, והנה חכם יתורא מי שלומד מה שכתבו לפניו ואמנם המוצא דבר מתוך דבר הוא הנקרא נבון כידוע וע"כ בראות או"ה כי אין לנו שום עסק בספריהם וגם אין אנו מסכימים עמהם ואין לנו שום חבר אחר כי"א ס"ת הזה ומ"מ הכל גלוי לפנינו עצה"ט והיותו אמתי ידעו ויבינו כי נבונים אנהנו להוציא דבר מתוך דבר ולחבין רמיותו התורה הקדושה האת (ובזה יובן הפסוק ושדרתם ועשיתם וכו' כמין חומר.

¹⁶ כמבואר בספה"ק תניא (חלק ראשון, פרק ב) בזה"ל: ועבודת הלוים היתה להרים קול רינה ותודה בשירה וזמרה בניגון ונעימה בבחי' רצוא ושוב שהיא בחי' אהבה עזה זו כשהלבת היוצא מן הבוק כדאיאת בגמ' (פ"ב דהגינה) ואי אפשר לבאר ענין זה היטב במכתב רק כל איש נלכב ונבון המשכל על דבר ומעמק לקשר דעתו ותבונתו בה ימצא טוב ואור הגנוז בנפש המשתכלת כל חד לפנים שיעורא דיליה.

¹⁷ וכשם שהעיד הרה"ק רבי שאול ידידיה אלעזר ממוזדיץ ז"ל בספרו "ישא ברכה" (פר נשא) על אביו הרה"ק רבי ישראל ממוזדיץ ז"ל. אממו"ר זצוק"ל, בזמן שישב בעיר מוזדיץ, היה נוהג לנסוע כל יום לטיול מחוץ לעיר, לשם נפש ואויר צח. פעם אחת בנסוע דרך שדה מרעה שמע פתאום את שירת רועה צאן, וצויה לעצור מיד את הכרכרה, בכדי להאזין לשירת הרועה, וכאשר גמר צוה להמשיך בנסיעה. ואמר למלוויו, בוודאי תתפלאו על עצירת העגלה לשם האזנת שירת הרועה, אבל דעו לכם רבותי, כי כל המזמר כאלו מתודה הוא, שירתו של אדם היא יודיו, כי על ידי השירה אפשר להכיר את מהותו של אדם, וכל המתודה, מי לא יהיה, צריכים להאזין ולשמעו.

¹⁸ ותלמי"ם בספה"ק ישמח שיראה (פר האזינו) וז"ל: שיר, הכוונה עפי"ה הפסוק (תהלים מ"ב, ט) ובלילה שירה עמי, כמנש"ח החרדים שהראשונים מרוב דביקותם והתקרבות לבבית"ש עשו שירים, וזהו שיר, שענינו ההתחברות היותר גדול וקירבה עצומה לבבית"ת.

¹⁹ כמובא בספה"ק שם משמואל (פר בתעלותך, תיע"ד) בזה"ל: ונראה דהנה הרמב"ן כתב (בפסוק כ"ה) שעיקר עבודת הלוויים הוא השיר וע"כ לא היו מננים אותם לשיר ולא בראויין למשאש שכל הממונים לשיר ראויין לעבודת כולם, ע"ש. ונראה שענין השיר דאפסק הלכתא (סוכה ר"א, ריב"ם פ"ג מלה כלי המקדש ה"א) עיקר שירה בפה עפי"ה מ"ש מהר"ל שהדיבור שבאדם הוא חותם התקשורת הגוף והנפש, שהיה בהמה אף שיש בה גוף וכלי הדיבור אינה מדברת, והנפש לבדה אין בה כח הדיבור שהרי צריך לכלי הדיבור, ומוכרח שהדיבור מכח שניהם. ובכ"ן יש לומר שהדיבור בשיר שהוא ענין גרש הנפש שירה וכו' ודפח"ת.

מזיטאמיר זי"ע^{מב} כי מרן הבעל שם טוב זי"ע"א היה יכול לזהות את מצב האדם לאור האופן בו הוא שר שיר, שהרי כוח הפועל נשאר להיות קיים בנפעל כידוע מן הקדמונים^{מב}.

"ושמעתי בשם הבעל שם טוב זללה", פעם אחד שמע לאדם רשע שנגן בכנור, והבין כל העבירות שעשה מיום הולדו, ואם בכינור פורש עונותיו כל שכן כשמנגן בפה, מהניגון שהוא מזמר, יכול המשכיל מזכי הראות לדעת מה שפעל ועשה מכל עונותיו, כיון שמכניס כל מאמצי כוחו בניגון שמוציא מפיו, ואם כן תוכחה מגולה להחזנים ומנגנים, והסירו מסוה הבושה מעל פניהם, לזמר בפני

החכמים וידועים, ובפרט בעומדו לפני התיבה בבית המדרש או בבתי כנסיות, באין מבין שהוא בעצמו מודיע קולו, ופיהו ענה בו, לדעת על ידי ניגוניו^{מב}:

כאשר האדם שר שירה, הוא מגיע ל"היכל הנגינה" שהוא ההיכל הגבוה ביותר^{מב} שעליו אמרו בתיקוני הזוהר הקדושים^{מב} שאין הוא נפתח אלא על ידי ניגון - "אית היכלין דלית להו רשו למפתח אלא בניגון", ובמקום גבוה זה הוא מתעלה מעל עולם העשייה שרובו רע, המתנהל תחת הנהגת חוקי הטבע ומלא בעוונות וחטאים, והופך כולו להיות טהור - "האומר שירה מוחלין לו על כל עונותיו"^{מב}, ושולט בטבע ובחוקיו^{מב}.

דבר נעלה. אדם כזה שאין לו חיות כנגינה יש לרחם עליו (הליכות הישועות משה ח"א נמוד דש).

^{מב} כמובא בילקוט ראובני (פר' בראשית אות כט) בשם התיקונים (דף כ"ב ע"ב): בראשית ברא. ברא שית היכלין אינן שית היכלין דדמעין דלית להו רשו למפתח אלא בדמעין. ואית היכלין כנגונים דלית להו רשו למפתח אלא בניגון הה"ד והיה כנגן המנגן. ואית היכלין דנהורא דלא מפתח לבר נש אלא למאן דהוי, חכים, גבור, ועשיר. ואית היכלא דיראה דלא מפתח אלא למאן דאית ביה דחלא. אית היכלא דעניים דלא מפתח אלא לעניים דהוה אדעטפא בציצית ובתפילין הה"ד תפלה לעני כי יעטוף.

^{מב} ראה בספר הנהגות צדיקים (סגולות לכפרת עון מרבי אליעזר אזכרי): סגולה שלישית. יכוון בשירת הים שאומרים בכל יום, לאומרה בקול ובשמחה רבה, כאילו אותה שעה יצא מצרים. שהרי אמרו במדרש, ויסע משה את ישראל מים סוף, שהסיעם מעונותיהם, שנחמלו לו ידי השירה שאמרו, שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עונותיו. והנה אחר שצונו ה' לומר שירה זו בכל יום כדכתיב ויאמרו לאמר, וכדכתב רשב"י שרוצה לומר שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה כשעה ראשונה שאמרנו אותה, ודאי כח סגולתה כל יום כשעה ראשונה למהדרין.

וכן מובא בספה"ק טהרת הקודש (מאמר תשובות סגולות פרק יב): והנה קריעת ים סוף היה הנס הראשון המיוחד דייקא לישראל, ואז בגודל הופעת זיו השכינה באמרם שירת הים, זכו שנכנסו תחתיהם כל שרי מעלה וכל כתות החיצונים, כתבו אז נבהלו אלופי אדום וגו' תפול עליהם אימתה ופחד וגו', וכל הנסים שנעשה לכל בר ישראל בכלל ובפרט הכל נרמז בשירת אז ישיר שהוא כללות כל השירות והנסים, ואין לך אדם מישראל שלא יעשו בו בכל יום כמה נסים או נגלים או נסתרם, לכן באמרו השירה ויתן אל לבו להודות לה' על נס של מצרים וקריעת הים, וגם על הנסים שעושה הקב"ה עמנו תמיד, ואומר השירה בכך גדול וכוונה ובשמחה, גורם על ידי זה המתקת הדינים והשפלת כל חילין בישין של סט"א, וגורם בזה שהשכינה מתעטרת בזה השירה יותר מכל שירין ותשבחות ואז זוכה שעל ידי זה נחמלו עונותיו ואשרי לו.

^{מב} כמבואר בספה"ק אגרא דפרקא (אות ה) בזה"ל: וזה שאמרו רז"ל (שבת קיח ע"ב) כל הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, כי כשקורא הלל בכל יום מורה שכלל יום מתבטלים הטבעיים משיתם ומצטרכים לומר שירה בעבורם, וזה אינו נכון, והנה בזמן הזה, חידוש הניסים הוא רק לפרקים, משא"כ לעתיד לבא ב"ב, ישלטו ישראל ביתר שאת על זכמי השמים, ובכל עת שיצטרכו לצא אל הטבעיים שיעשו רצונם כפי הצורך והזמן, והמה יאמרו שירתם בעבורם, וזה שהבטיח הש"י השיר - השיר אשר הוא כעת מסור לנבראים לכל אחד כפי קבלתו השפע להנהיג בטבעו ולפעול פעולתו, הנה השיר הזה, יהיה ל"כ"ם - מסור בידכם, ועי"ל תשנו בכל עת הטבעיים כרצונכם, כמו שהיה אז, בליל התקדש חג - רק לשעה, ולעתיד יהיה זה תמיד, והבן.

ועי בספה"ק רב יבבי (תהלים ס"י נ"א; וכן הובא בס' אהבת דודים בפ' על משכבי ע"ש באורך) ששם הביא ביאור זה להדיא בשם הבעל שם טוב זי"ע, וזה לשון קדשו: בגמרא מנחות בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר או לי שאני עומד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו וכו' אמר עליה שירה וכו' על המילה שניתנה בשמינית, והוא תמה למה לא נזכר דוד בשאר מצוות שיש עליו כמו פאת הראש והזקן שהם גם כן עליו במרחץ. ושמעתי בשם ריב"ז ז"ל שהפירוש הוא, דשעה שנכנס דוד למרחץ, לא למרחץ גשמי, אלא שנכנס לעיין ולהרחיץ עצמו מן עונותיו, על דרך שאמר הכתוב (ישעיה ד) אם רחץ ה' את צואת בנות ציון, וראה עצמו שעומד ערום בלא שום מצוה, כי אין מצוה שלא יוכל למצוא עליה איזה מנייה בעת קיום המצוה, לכן גם במצוה דפאת הראש והזקן יש למצוא מנייה רעה, שיש לו פאת הראש והזקן יפים מאוד ועל ידי זה נראה נאה בעיני בני אדם, לכן נזכר דוד במילה שבבשרו שמל אותו אביו כשהיה בן שמונת ימים, ולא היה לו שום דעת בהיותו כן שמונת ימים להיות איזה מנייה רעה במחשבתו, וגם בעת שכבר נתגדל, הוא מוכסו מכני אדם ואין שייך בזה שום מנייה רעה.

^{מב} בפר' האזינו. ובספה"ק נוצר חסד (פרק י"ד אהבה כח) כתב יותר מזה, וזה לשון קדשו: כח הפועל בנפעל, ולכן מרן אלוקי אור ישראל ריב"ש זצ"ל כשהיו מביאין לפניו ללי וספסל וכיוצא, היה אומר כל המחשבות בפרט, שהיה מחשב האומן בעת עשיית הכלי כי כח הפועל בנפעל וכו'.

וכן מביא הה"ק מנקמאורא זי"ע בספה"ק היכל הברכה (פר' מקץ דף ר"ח ע"א) וזה לשון קדשו: כשהיה מרן הקדוש רואה כלי, אמר כל המחשבות שהיו לאומן בשעת עשייתו.

ובספה"ק ליקוטי מוה"ר (אות רכ"ה) כתב וזה לשון קדשו: וזהו מה שמספרים על הבעש"ט ז"ל שהיה שומע דיבורים מקול הכנור וכו'.

ועי בספר זכרון טוב דף י"א ע"ב.

^{מב} ראה שו"ת וישב הים למקובל רבי יעקב משה הלל ראש חברת האבת שלום (חלק ב סימן ז); כידוע לבקיאים בזה, שבענין המוסיקה כח הפועל בנפעל הוא ביתר שאת ועוז, שיכולים ע"י סוגי הקולות לעורר באדם הרגשות כפי ענין מחשבת המחברם וכונותו בחיבור אותו השיר, אם לטוב ואם למוטב.

^{מב} בסעודת ראש חודש כסלו תש"ס, בין שהיחים ביקש הישועות משה' מויזניץ זצ"ל מהמשורר שישירו, ואמר להם בהאי לינשא: תשירו ניגונים כאלה שחידדו וכנסו מנוק על זע האדם. והפסטי: נגינה צריכה להכנס לתוך תוכו של האדם. הנגינה הוא עניין גבוה. כשמעיינים בספרים הקדושים רואים כי עולם הנגינה הוא העולם הני בנהו. אבי הקדוש יצא מכליו כשהיה קשור לענין נגינה. היכל הנגינה הוא ההיכל הכי גבוה שבשמים, כשנכנסים לשם הרי הכל משתנה, שוחכים מכל ההבלים. כשהו נגינה כדבעי. נגינה הוא

נכתב ונערך ע"י הרב חיים פנחס הורוביץ שליט"א

לתרומות והנצחות, ניתן לפנות לטל': 0533115956

תרומות ניתן להפקיד בבנק מרכנתיל 17 סניף 732

מס' חשבון 76879692

ע"ש "בית אשר ורבקה" [ע"ר]

לכל ענייני הגיליון, שאלות והערות,

קבלת הגיליון באימייל, (וכן גיליונות של שנים קודמות, תשע"ט-תש"פ)

ניתן לפנות לכתובת אימייל 2088014@gmail.com

מעוניין להתרים אחרים תמורת אחוזים נאים, בבקשה פנה אלינו!!!